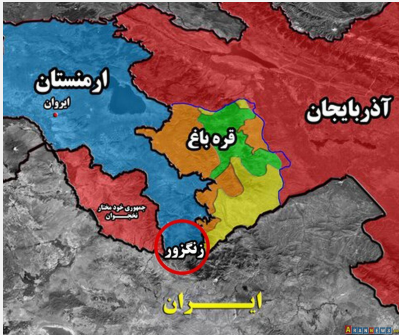

سناریوهای احتمالی در مورد آینده کریدور زنگزور

کریدور زنگزور که از طرف ترکیه و آذربایجان به شدت بر احداث و تکمیل آن تاکید میشود دارای ابعاد اقتصادی، امنیتی و سیاسی و حتی هویتی برای کشورهای همسایه و منطقه می باشد که ابعادی از آن بررسی و تحلیل شده است.

آران نیوز: در ۲۳ ژانویه، آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه ایالات متحده از الهام علی اف، رئیس جمهور آذربایجان درخواست کرد: محاصره قره باغ کوهستانی، منطقه ارمنی نشین، را لغو کند. ظاهراً دلایل بشردوستانه برای این درخواست وجود داشت. محاصره آذری ها برای ۱۲۰,۰۰۰ ارمنی که در داخل منطقه به دام افتاده اند، به کمبود غذا، گاز و برق و همچنین اختلال در خدمات اینترنتی منجر شده است. البته فعالان محیط زیستی نیز خواستار حق نظارت بر عملیات معدنکاری غیرقانونی در قره باغ کوهستانی هستند. راه ارتباطی ارمنستان و قره باغ کوهستانی که به کریدور لاپچین معروف است، اسماً تحت کنترل نیروهای حافظ صلح روسیه است و براساس توافق آتش بس در نوامبر ۲۰۲۰، باید برای رفت و آمد تجاری باز باشد. علامت هشدار دهند

این اتفاقات یک علامت هشدار دهنده از تغییرات اساسی است؛ چون موقعیت روسیه به دلیل جنگ اوکراین در حال تضعیف است. از آنجایی که کرملین دیگر قدرت یا اعتبار لازم برای اجرای نسخه نظم خود در قفقاز جنوبی یا آسیای مرکزی را ندارد، بازیگران منطقه ای در حال افزایش ریسک بازی های خود برای نفوذ بیشتر هستند. و همچنین اگر امید به حل و فصل صلح بین آذربایجان و ارمنستان از بین برود، در نتیجه موجب تحولات ژئوپلیتیکی در قفقاز جنوبی خواهد شد که زیرساخت های حمل و نقل را در این منطقه شکل می دهد. جنگ بین ارمنستان و آذربایجان از اوایل دهه ۱۹۹۰ به طور پراکنده ادامه داشته است. هنگامی که مرحله اول به پایان رسید، در می ۱۹۹۴، بخش های زیادی از خاک آذربایجان توسط نیروهای ارمنی اشغال و قره باغ کوهستانی عملاً به ارمنستان ملحق شد. رهبری محلی در استپانکرت «جمهوری آرتساخ» را اعلام کرد که حتی خود ارمنستان آن را به رسمیت نشناخت. اما توازن قوا در سپتامبر ۲۰۲۰، با حمله مسلحانه آذربایجان برای بازپس گیری اراضی تحت اشغال ارمنیان تغییر کرد.

محاصره کنونی نشان می دهد که روسیه برای نظارت بر این توافق بسیار ضعیف است. باکو با سخت کردن زندگی برای ساکنان قره باغ کوهستانی، امیدوار است به سه هدف دست یابد؛ نخست اینکه رهبری قره باغ کوهستانی را مجبور به تسلیم کند. دوم، وادار کردن ارمنستان به پذیرش باز شدن کریدور زنگزور و سوم، وادار کردن نیروهای حافظ صلح روسی به عقب نشینی.

باکو از عدم حمایت سازمان پیمان امنیت مشترک به رهبری روسیه (CSTO) که تنها عضو آن در منطقه است، جسارت یافته است. پاسخ روسیه به درخواست کمک ایروان این بود که تهاجم ۲۰۲۰ حمله به ارمنستان نبود، بلکه صرفاً به جمهوری خودخوانده قره باغ بود.

آذربایجان به دنبال کریدور زنگزور

اگرچه تلاش آذربایجان برای بازپس گیری کنترل قره باغ کوهستانی تا حدی یک هدف ملی گرایانه است، اما در تامین امنیت کریدور زنگزور خلاصه می شود. تأثیر اصلی تصرف بخش های وسیعی از خاک آذربایجان توسط ارمنستان، جلوگیری از یک کریدور حمل و نقل حیاتی دوران شوروی بود. در نتیجه، ترکیه برای حمل و نقل به آسیای مرکزی به ایران وابسته شد که خوشایند آنکار نیست. از همین روی، آنکارا در حال حاضر مشتاق به برقراری توافق صلح بین ارمنستان و آذربایجان بوده که نشان دهنده بازگشایی ارتباط مستقیم سابق این کشور با آسیای مرکزی است.

اما ارمنستان دلایل زیادی برای مخالفت با کریدور زنگزور (تحت اشغال و مالکیت آذربایجان و یا هرکشور دیگر) پیدا کرده، زیرا نگران است که این کریدور در امتداد مرز با ایران قرار گیرد. به این ترتیب دسترسی حیاتی به همسایه دوست مسدود می شود و مدیریت منابع آب حیاتی حوضه رودخانه ارس را در اختیار آذربایجان قرار می دهد. بخش عمده ای از مرز ارمنستان در جنوب با ترکیه و با منطقه نخجوان است. تنها دو گذرگاه کوچک وجود دارد که امکان عبور به ایران را فراهم می کند که یکی از آنها بین آذربایجان و نخجوان است.

باکو به طور فزاینده ای اصرار دارد که توافق صلح باید به نتیجه برسد و کار برای عملیاتی کردن

کریدور زنگزور آغاز شود. در ۱۰ ژانویه، رئیس جمهور علی اف، ارمنستان را به زیر پا گذاشتن تعهدات خود متهم و خاطرنشان کرد که «ارمنستان چه بخواهد و چه نخواهد، کریدور اجرا خواهد شد.» اگر ترکیه و آذربایجان به عنوان برنده این کریدور ظاهر شوند، سرمایه گذاری زیرساختی در جهت تامین انرژی از آسیای مرکزی و حوضه خزر به اروپا افزایش خواهد یافت.

به نظر می رسد تنها مانع در مقابل زنگزور و خنثی کردن جاه طلبی های ترکیه و آذربایجان، پیوند عمیق بین روسیه و ایران است. ارمنستان دلایل زیادی برای سرمایه گذاری در این اتحاد دارد. جدا از روسیه که با هر دو طرف به نوعی بازی کرده، موضع ایران کاملا شفاف بوده و خواستار حفظ تمامیت ارضی هر دو کشور است.

سناریوها

تحولات ژئوپلیتیکی قفقاز جنوبی می تواند در دو جهت بسیار متفاوت حرکت کند. یکی از آنها بن بست در جنگ اوکراین، بهبود تدریجی قدرت روسیه و تعمیق روابط بین مسکو و تهران است که نتیجه آن مقابله با نفوذ فزاینده آذربایجان خواهد بود. در این سناریو نیروهای حافظ صلح روسیه دوباره کنترل کریدور لاپین را به دست خواهند گرفت. ایران و هند فروش تسلیحات به ارمنستان را آغاز خواهد کرد و کریدور زنگزور متوقف می شود. این سرمایه گذاری بلندمدت با هدف ارتقای کریدور حمل و نقل شمال-جنوب خواهد بود که در راستای منافع روسیه و ایران است.

سناریوی جایگزین شامل شکست روسیه در اوکراین و تحریم های مؤثر علیه صادرات تسلیحات ایران است. این امر، موضع آذربایجان و ترکیه را برای عبور از کریدور زنگزور، تضعیف بیشتر نفوذ روسیه در قفقاز جنوبی و کاهش نفوذ ایران در منطقه، تقویت می کند.

نتیجه اگر ترکیه و آذربایجان به عنوان برندگان تحولات ژئوپلیتیکی قفقاز باشند، سرمایه گذاری زیرساختی در جهت تامین انرژی از آسیای مرکزی و حوضه خزر به اروپا را افزایش خواهند داد. بنابراین، ترکیه از تبدیل شدن به یک قطب بزرگ انرژی بسیار خورسند خواهد بود. اتحادیه اروپا پیش از این، خواستار واردات گاز باکو برای شده بود که حالا صادرات آن تسهیل می شود. در این میان، ایالات متحده از کاهش نفوذ روسیه در قفقاز نیز استقبال خواهد کرد.